Maar een asceticus is heel wat anders.

Een asceticus is een kenner van de ascetiek — een woord dat wij uit het Grieksch hebben en daar met „oefenen", „zich oefenen", saamhangt — van de beoefeningsleer. Hieronder verstaan wij de leer van de middelen waardoor de godsvrucht of de godzaligheid wordt bevorderd, wordt gesterkt.

Ook onder onze oude gereformeerde Theologen zijn er zulke ascetici geweest. Vele dier „oude schrijvers," welke, nog niet zoolang geleden, veel meer dan nu, onder het volk werden gelezen, waren zulke ascetici.

Wie nu, op dit verschil tusschen een „asceticus" en een „asceet" niet lettend, en even als ik, Ds. G. Wisse Jr. gezien en gesproken, hem gehoord en van hem gehoord heeft, zou, in mijn opschrift den asceticus met den asceet verwarrend, allicht verwonderd vragen: wat is er gebeurd?

Wie zich toch, uit de van hem ontvangen indrukken, van dezen jeugdigen, nog geen negen jaren in het ambt staanden gereformeerden predikant, met zijn welgedaan uiterlijk en van levensluat tintelend oog; met zijn, tot in het toilet toe, op de wijze van een gedegageerd man van onzen tijd, zich voordoen; met zijn charmeerende oratorie en, laat mij er op grond van eigen ervaring, terstond bij voegen, ook door wat hij zegt, wegslepende wijze van prediken; met zijn in nimmer verslappende activiteit en zelfs ietwat luid opklinkend zelfgevoel, als nooit vervelend, maar altijd pakkend „lezer" over wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke onderwerpen, als zeldzaam handig debater en daarom zoo geducht propagandist voor anti-revolutionaire politiek en anti-prostitutiebeweging, voor christelijk onderwijs en anti-socialisme, op wat niet al terreinen des levens, ook buiten het kerkelijke, zich bewegend, — een beeld heeft gevormd, voor dien heeft dit beeld geen enkelen trek gemeen met het onder ons gangbare van den *asceet*.

Voor sommigen mijner lezers, die minder op de hoogte met de geschiedenis der godsdiensten en van Schopenhauers „ontkenning van den levenswil" heel niet wetend, den *asceet* voor 'n specifiek *roomsche* verschijning houden, zal dit eer het tegendeel van een bezwaar zijn om met Ds. Wisse als asceticus kennis te maken.

Voor anderen echter zou dit wel een bezwaar kunnen zijn.

Wees als Ds. Wisse een predikant van onverdachte rechtzinnigheid en onbesproken levenswandel, maar wees daarbij ook nog al dat andere wat bij is, jeugdig inclusief; — er zullen nog altoos menschen zijn die tegen een boek van u over zoo innig en teer onderwerp als het Avondmaalvieren, met eenigen schroom opzien.

Ik zou het betreuren, wanneer dit iemand op grond van zulk een overweging, met het boek van Ds. Wisse overkwam.

Op het gebied der ascetiek, inzonderheid over de praktijk van het H. Avondmaal, een harer onderdeelen, bestaat zooals ik reeds opmerkte een vrij omvangrijke literatuur; en dat men nu, ook zonder iets van een *asceet* te hebben, toch een uitnemend *asceticus* kan wezen, is duidelijk voor ieder, die wel eens met aandacht het portret heeft bezien van onzen *Johannes Hoornbeek*, den in 1666 te Leiden gestorven hoogleeraar in de H. Godgeleerdheid.

Zoo niets van een *asceet*.

Welnu, ook Ds. Wisse, die zoo niets van een *asceet* heeft, toont zich in dit zijn boek toch een goed asceticus.

„De bedoeling van dit geschrift is", zoo lees ik in zijn voorbericht, „om niet zoozeer over de leer, als wel over het gebruik des Avondmaals eenige wenken ten beste te geven".

Metterdaad geeft hij hier op dit stuk behartigenswaardige wenken.

Het boek bevat *tien* hoofdstukken, waarvan het eerste: *Op de pelgrimsreize*, een soort inleiding vormt.

Dit hoofdstuk acht ik het minst gelukkige van de tien.

Gelijk er een grens is tusschen poëzie en schilderkunst, zoo ook tusschen wat men zeggen en schrijven kan.

Nu schrijft de heer Wisse in dit inleidend hoofdstuk over de „benoodigdheden" van 'n pelgrim en bepaalt die tot: „een staf, spijs en drank in buidel en flesch, een reisgids, en het pelgrimslied". Tien tegen een, dat wanneer ik hem dit nu zoo had hooren zeggen, ik niets zou hebben gemerkt; maar nu het daar zoo zwart op wit voor mij staat beginnen tegen deze vier dingen als „benoodigdheden van een pelgrim" toch bedenkingen bij mij op te komen.

Erger wordt het nog als hij schrijft: „In den Heidelbergschen Catechismus kunnen we een ongezochte voorstelling en uiteenzetting er van vinden".

Alzoo een „ongezochte voorstelling" — wat reeds een voor mij zonderlinge verbinding van twee begrippen is — én een „uiteenzetting" van den staf, van de spijs en den drank in buidel en flesch, van den reisgids en van het lied, — wat mij op nog zonderlinger gedachten brengt.

Zoo iets acht ik, vooral bij een boek als dit, bepaald een ongeluk.

Het bederft uw stemming.

Dan, ik laat die „ongezochte voorstelling", waar ik toch geen kans op zie een touw aan vast te knoopen, nu maar rusten en, om des schrijvers bedoeling te ondervangen, wil ik in die „uiteenzetting" van „de vier benoodigdheden" in den Heidelbergschen Catechismus maar een stoute metaphoor zien.

Doch nu komt het ergste.

Dit kostelijk leerboek spreekt van het Voorwerp des geloofs, de beloftenissen Gods, dat is, schrijft Ds. Wisse, de *staf*. Het spreekt van de Sacramenten, dat is, schrijft hij, gelijk aan *voedsel en labenis in den buidel*. Het bevat een uiteenzetting van de Wet, dat is de *reisgids*. Het geeft eindelijk een ontvouwing van het Gebed, dat is het *pelgrimslied*.

Nog eens, zulke dingen laten zich nog wel teggen, maar als gij de onvoorzichtigheid begaat zo ook te schrijven loopt gij gevaar door uw niet al te vluchtigen lezer betrapt te worden op een vernuft, dat ik hier, uit reverentie voor Ds. Wisse, niet nader qualificeeren wil.

Ik geef den schrijver dan ook in overweging, om bij een volgenden druk van zijn werk heel gezen passus over „de vier benoodigdheden van een pelgrim" weg te laten.

Toch late men zich door dit min gelukkige eerste hoofdstuk van de verdere lezing niet afschrikken.

In de negen volgende wordt metterdaad veel goeds geboden.

De Heilige en Heerlijke Disch, het tweede hoofdstuk, set in mystieken toon de beteekenis van het Avondmaal als sacrament der voeding uiteen. Alleen trof mij hier de ietwat vreemdsoortige en daarbij uit den toon vallende redeneering: „In den staat der rechtheid at de mensch vruchten; vruchten zijn de edelste voedingsmiddelen; vandaar doen ze nu nog dienst als dessert". Een volgend hoofdstuk, dat van de voorbereiding handelt, is evenals dat over de zelfbeproeving practicaal geschreven, rijk aan bestierende gedachten. In het vijfde: *Zonder bruiloftskleed* geeft onze asceticus een ernstig woord van waarschuwing voor de onbekeerde Avondmaalgangers. Dan volgt weer een hoofdstuk van groote innigheid over het Avondmaal houden en een van goede verklaring over het „onwaardiglijk" en „onwaardig". Een achtste hoofdstuk tracht u te doen verstaan wat er geschiedt, als men met een geloovig hart het lichaam van Christus eet en zijn bloed drinkt, iets waarbij de schrijver op de Calvinistische tegenover de Roomsche en Lutherse leer meent te moeten ingaan. Het negende hoofdstuk geeft echt practische wenken voor den dag zelf, waarop gij ten Avondmaal gaat en het laatste voor uw dankzegging en nabetrachting.

Ik zou aanmerking kunnen maken op den stijl.

„Vervrijmoediging" en „trouwbemoeienissen", tot God „uitvluchten", „áparte voorbereiding", „zich in een gestalte wringen", „neo-modernen" — willen mij voorkomen deels min fraaie, deels min juiste uitdrukkingen te zijn.

Maar, dit boek van Ds. *Wisse* bezit, uit een oogpunt van ascetiek, zooveel goede eigenschappen, dat ik deze stijlloosheden gaarne overzie.

Metterdaad heeft de schrijver onze ascetische litteratuur niet alleen vermeerderd, maar ook verrijkt en heeft hij, de man van de activiteit, van het werkzame leven, er zich door doen kennen als een, die tevens zin voor en kennis heeft aan het innige- en het contemplatieve; die daarom ook asceticus kan zijn.

Uit de Pers.

Ds. Littooy zet in het *Zeeuwsch Kerkblad* zijn bespreking voort van de zoogenaamde leer geschillen ter toelichting van de besluiten der Utrechtsche Synode.

Wat hij over de „veronderstelde wedergeboorte" zegt, is zoo klaar en duidelijk, dat het voor geen tegenspraak vatbaar is.

Dat de Gereformeerden de aanwezigheid der wedergeboorte veronderstellen zijn we begonnen aan te wijzen in ons laatste artikel. Aan het slot er van vestigden wij er de aandacht op, dat onze Catechismus niet slechts eene uitwendige maar ook eene inwendige afzondering en heiliging aanneemt en belijdt; wij toonden dit aan uit hetgeen gezegd wordt in Zondag 26. Thans voegen wij er aan toe: ook Zondag 27 zegt »dat Hij, de Heere, ons door 't Sacrament des Doops, wil verzekeren, dat wij zoo waarachtiglijk van onze zonde geestelijk gewasschen *zijn*, als wij uitwendig met het water gewasschen worden". Zegt nu iemand, — het woord »wil", wordt ook gebezigd in deze Zondagafdeelingen, dan stem ik dat toe, maar merk ten eerste op dat het niet geschiedt om ons slechts de uitwendige afzondering te leeren en ten tweede dat de Catechismus, in de leere des Doops veel meer spreekt van *zijn*" en *doen*"; alsmede, dat in het meerdere, in het — »gewasschen *zijn*", toch gewisselijk het mindere ligt opgesloten. In art. 34 van onze 37 geloofsartikelen wordt, gelijk in Zondag 26 en 27, ingelijks gesproken over hetgeen in den doop beteekend en verzegeld wordt, de Kerken zeggen er: »Het Sacrament des Doops dient ons tot eene getuigenis, dat Hij tot in eeuwigheid onze God en Vader *zijn zal*". En in vrage 74 van onzen Catechismus wordt beleden, dat aan de jonge kinderen *niet weiniger*, dan aan de volwassenen toegezegd wordt, hetgeen door den Doop wordt beteekend en verzegeld. Geheel dienovereenkomstig heeft de Dordtsche Synode van 1618 en '19 gezegd, dat wij aan de zaligheid der jong gestorven kinderen der gelooviger niet mogen twijfelen. In het *vierde* van de *vijf artikelen* tegen de Remonstranten hebben ook onze Dordtsche vaderen gezegd wie wij voor gelooviger, dus voor wedergeboren moeten houden In paragraaf 15 van evengenoemd artikel zeggen zij: »Voorts moet men van hen, die uiterlijk hun geloof belijden en hun leven beteren, *naar het voorbeeld van de Apostelen* het beste oordeelen en spreken". Dat dit ook de Apostelen deden, dus de wedergeboorte veronderstelden, zoolang het tegendeel niet bleek, seggen ook onze Randteekenaren onder meer, Rom. 1:6. Zij zeggen daar: »Dat is, die niet alleen uiterlijk door het woord, maar ook door de kracht des Geestes van Christus inwendiglijk tot de gemeenschap van Christus zijn geroepen en gekomen. Waarom hij hen ook in het volgende vers *geroepene heiligen en geliefden Gods* noemt. Zie Rom. 8:28, 1 Cor. 1:2. Want hoewel ook in deze gemeente, gelijk als in andere, huichelaars konden zijn, zoo noemt hij die nochtans *altijd* 1) in het begin zijner Brieven, naar den eisch der liefde, naar het beste deel onder hen". Ook Calvijn zegt in zijne Institutie, alsmede in zijne exegetische werken van Paulus brieven, dat zoolang het tegendeel niet blijkt, »naar het oordeel der liefde de gelooviger en hun zaad voor wedergeborenen moeten gehouden worden".

Hoort ook Brakel waar hij schrijft:

»Al de kinderen der Bondgenooten, hetzij bekeerden of onbekeerden, hetzij vóór of na het ontvangen des doops, in hunne jonkheid stervende, moeten gehouden worden zalig te zijn uit de kracht van het Verbond Gods, in welke zij geboren zijn en alzoo te zijn kinderen des Verbonds; zijn de ouders onbekeerd en trouweloos in het Verbond, dat is voor hun eigen rekening, de zoon zal niet dragen de misdaad des vaders; zoo heeft men se ook voor ware bondgenooten en kinderen Gods te houden als ze opwassen, totdat ze metterdaad vertoonen, dat ze trouweloos in het Verbond zijn, en aan de belofte geen deel hebben".

»Het komt", zegt Brakel op dezelfde bladzijde, »uit onkunde en misvatting van de zaak als sommigen het formulier veranderen en zeggen in Christus geheiligd zijn (wil zeggen) in Christus geheiligd moeten worden".

Dus als men *zijn* in *moeten* verandert, en door dat te doen de belofte des verbonds rationalistisch verruitwendigt.

Zooals ik een en andermaal in mijn vorig artikel heb gezegd, doen wij, Gereformeerden, het als de Vaderen. Wij immers doopen en houden avondmaal na voorlezing van het formulier. Aan de hand van het formulier des Doops nu spreken wij, gelijk Paulus in zijn brief aan de Romeinen, de ouders, die doopen laten, aan, als: *Geliefden in den Heere Christus*". Voor de bediening des heiligen avondmaals spreken wij zoo ook de belijdende gemeente, die genoodigd wordt, aan. Zie het formulier. En die als volwassenen gedoopt worden, moeten belijden dat te zijn. Het luidt in de derde vraag, die hun, naar 't formulier gedaan wordt: »Gelooft gij, dat gij een lid van Jezus Christus en van zijn Kerk, door de kracht des Heiligen Geestes, zijt geworden?"

Hetgeen de Utrechtsche Synode dus in 1905 in hare verklaring uitsprak, is geheel in overeenstemming met hetg en Calvijn, onze Formulieren van Doop en Avondmaal, onze Formulieren van Eenheid en wat meer zegt ook de Apostelen, onder de leiding des Heiligen Geestes, hebben gesproken en geleerd. De evengenoemde Synode namelijk zegt insgelijks: »En wat eindelijk het vierde punt, *de onderstelde wedergeboorte*, aangaat, verklare uwe Synode, dat volgens de Belijdenis unzer Kerken het zaad des Verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat bij het opwassen uit hunnen wandel of leer het tegendeel blijke". Met algemeene stemmen werd dit uitgesproken en als leer der Heilige Schrift en der Geref. Kerken aangenomen.

Het behaagde den Heere sinds Abrahams tijd de belofte van het genadeverbond, het »Ik ben uw God en de God uws zaads", ter versterking van het geloof, te laten beteekenen en verzegelen in Zijnen Naam, en het Sacrament, later de Sakramenten, tot dat einde gegeven, en door menschenkinderen te laten toedienen aan de geloovigen en aan hun zaad. Dit laatste nu deed en gebood Hij, zonder hun te openbaren wie tot eeuwige zaligheid uitverkoren, wie de wedergeboorte en mitsdien het oprechte, zaligmakende geloof deelachtig zijn en wie tot het *geestelijke* zaad van den Vader aller geloovigen behooren. Hij gebood Zijnen knechten die alles omvattende belofte in Zijnen Naam te verzegelen zonder hun het evengenoemde te openbaren en zonder hen hartenkenners te maken. Zij moeten het »van ganscher harte gelooven in den naam des Heeren eischen, zooals dat Filippus van den Kamerling eischte, maar of zij, die de toediening van het Sacrament vraagden en beleden van ganscher harte te gelooven, dat geloof waarlijk hadden, heeft de Heere hun niet gegeven, met alle zekerheid te kunnen beoordeelen: op »bekentenis en leven" moesten zij, ook naar de Catechismus, in Zondag 30 ons leert, afgaan. Eerst dan als zij zich als *vangelooviger en geddeloozen aanetellen*", mogen en moeten zij een iegenlijk het recht er op ontseggen. Als weleer de Novatianen, later de Labadisten en nu nog vele vrome subjectivisten zouden willen, namelijk zich als hartenkenners aan te stellen, zie, dat kan en mag niet. Dat is »de door God aan menschen gestelde grens van wetenschap te overschrijden, zich te verhoovaardigen en vooruit te loopen op het Godelijk werk der beoordeeling van en der scheiding naar het hart, in den grooten dag der dagen. Zelfs de groote Hartenkenner, Jezus Christus, heeft dat *niet* gedaan. Hij, Wiens voetstappen wij in dezen moeten drukken, gaf ons het voorbeeld dat wij, ambtsdragers en discipelen van Hem, moeten volgen. Hij immers handelde niet naar de kennis die Hij van 's menschen harte had, maar naar »bekentenis en leven". Judas toch die Hem beleed en volgde, met en voor Hem leefde, liet Hij den eersten sleutel van Zijn Koninkrijk bedienen door hem mee uit te zenden, om Zijn woord te verkondigen en Hij diende óók hem het Sacrament, het pascha, zooals velen gelooven, ook het avondmaal. toe. Doch hoe dit laatste ook zij, zij zijn in wezen één, ze beteekenen en verzegelen beide het verbond en Zijne beloften.

Eerst op het einde van Zijn en van Judas leven achtte Hij het noodig, zich zelven als de Hartenkenner te openbaren, ten behoeve van Zijne ware discipelen en om, onder meer, hun een voorspel te geven van de scheiding, die in den oordeelsdag zal plaats hebben. Maar in deze openbaring van Zichzelven is Hij ons niet ten voorbeeld; want wij kunnen nimmer wat Hij hier deed. Zelfs Zijne volgelingen konden blijkbaar Judas niet beoordeelen. Hem, als huichelaar ontmaskeren, konden en deden zij niet. Zoolang het tegendeel niet was gebleken, door de Goddelijke openbaring en door zijn heengaan en verraad, hielden zij hem voor een oprecht belijder en volgeling. Zie, dat moeten ook wij doen.

Officieele Berichten.

Heden was het voor de gemeente een blijde dag.

Na juist een half jaar herderloos te zijn geweest, werd Ds. G. Elshove, van Breukelen tot ons overgekomen, tot zijn dienstwerk in geleid door onzen leeraar, Ds. J. Breukelaar van Utrecht, naar aanleiding van Openb. 1:16a.

Des avonds verbond Ds. Elshove zich aan de gemeente naar aanleiding van Efeze 1:22b en 23.

De Heere vervulle genadig de wenschen en gebeden, welke dezen dag voor leeraar en gemeente zijn uitgesproken.

Namens den Kerkeraad,
C. Bol, *Scriba*.

Bodegraven, 3 Maart 1907.

Militairen. — Amersfoort.

Nu onze jongelingen wederom in dienst gaan om hunne militieplichten te vervullen, verzoekt ondergeteekende dringend aan Ouders en Kerkeraden, zoo spoedig mogelijk de namen en adressen te mogen ontvangen van diegenen, die te Amersfoort in garnizoen komen.

Bij spoedige toezending is kennisgeving zooveel gemakkelijker en in den regel niet zonder het gewenschte gevolg.

H. Terpstra,
V. D. M. Geref. kerk, Amersfoort B.

De Kerkeraad der Ger. kerk te Helder verzoekt Ouders en Kerkeraden, om zoo spoedig mogelijk de attestatien der jongelingen die alhier in garnizoen komen, toe te zenden.

Namens den kerkeraad,
C. Stadig

Helder, 5 Maart.

Buitenland.

Duitschland. Een convent van Lutherse vrije kerken.

Den 9den Februari l.l. werd te Berlijn voor de eerste maal een convent van afgevaardigden van Luthersche vrije kerken gehouden. Eenstemmig nam men het volgende statuut aan:

„Besluiten van het convent van afgevaardigden, van de van den staat onafhankelijke Lutherse kerken van Duitschland:

§ 1. Genoemde kerken komen in een convent van gedelegeerden samen, op welke gewichtige kerkelijke vraagstukken besproken worden, en men over de grondlijnen van gelijkmatig kerkelijk handelen, vooral naar buiten, tot overeenstemming komen zal.

§ 2. De deelname aan dit convent kan ook aan andere Luthersche vrije kerken vergund worden, wanneer dit door een der kerken voorgesteld wordt, en niet een der kerken zich daartegen verklaart.

§ 3. Op het convent worden de kerken, die er aan deelnemen, door afgevaardigden vertegenwoordigd. Het getal afgevaardigden blijft vrij. Bij stemming wordt bepaald, dat elke kerk één stem, doch de Evangelisch Luthersche kerk van Pruissen twee stemmen zal uitbrengen.

§ 4. Het convent komt in den regel eenmaal 'sjaars samen; op voordracht van een der kerken kan een buitengewone vergadering saamgeroepen worden.

§ 5. Het convent is niet gerechtigd zich te mengen in de kerkregeering van de kerken, die zich daarbij hebben gevoegd; ook hebben zijn besluiten, voor zoover zij op een kerkelijk handelen naar buiten of naar binnen betrekking hebben, voor de kerken geen bindende kracht, voordat zij de toestemming der kerken, voor wie zij gelden, gekregen hebben. De kerken mogen in haar handelen door het convent van gedelegeerden niet beperkt worden; evenwel beloven zij gewichtige besluiten van hare kerkeraden en synoden mede te deelen."

Dit stuk is onderteekend namens de Evangelisch Luthersche kerk in Pruissen, de Hannoversche Evangelisch Luthersche vrije kerk; de zelfstandige Evangelisch Luthersche kerk in de Hessische landen; de Evangelisch Luthersche Hermannsburg Hamburger vrije kerk. De vrije Luthersche kerk van Baden was wel uitgenoodigd om aan de constitueerende vergadering deel te nemen, doch had geen afgevaardigden gezonden.

De behoefte aan aaneensluiting doet zich in deze dagen op elk terrein gevoelen. De kerken mogen daarin niet achterblijven. Dat het kerkverband, dat de vrije Luthersche kerken van Duitschland zochten, niet in overeenstemming is met het ideaal dat ons Gereformeerde daarvan voor oogen staat, kan ons niet verwonderen.

Van den heer Dr. A. De Vlieger ontvangen we het volgende schrijven.

Geachte Redactie!

In uw beoordeeling van Dr. Van Veen's *Mannen des geloofs* komt deze zinsnede voor: „Dat het sterken van dit besef (n.l. van de katholiciteit der kerk) onder ons allerminst een overbodig werk is, bleek mij, toen ik, nog niet lang geleden, aan een dame, die langen tijd in het buitenland had verkeerd, in allen ernst de vraag hoorde doen, of er in die vreemde landen ook nog kinderen Gods waren..... en deze vrager behoorde nu niet tot de categorie der „eenvoudige gemeenteleden".

U waagt het niet te verklaren hoe de vrager tot zijn vraag kwam. Veroorloof mij te gissen, dat hij een getrouw lezer was van de kolom *Buitenland* in de *Heraut*.

Van kindsbeen af, en in drie werelddeelen, heb ik de *Heraut* getrouw gelezen. Uit geen ander blad gewerd mij ooit meer stichting of leering. En ook het besef van de gemeenschap der heiligen, van de katholiciteit der kerk komt in de kolommen der *Heraut* tot zijn recht. Een paar weken geleden nog sprak Dr. Kuyper in zijn machtige stukken *Pro Rege* waardeerend over Engeland. Doch in de kolom *Buitenland* waait altijd een geheel andere geest. Daar wordt, bijna *uitsluitend*, jacht gemaakt op wat in buurman's tuin krom groeit. In harmonie met de andere kolommen van uw blad, zou men van Ds. Winckel mogen verwachten een bloemlezing van feiten en gedachten, die den lezer in gemeenschap brengen konden met de kinderen Gods buiten Nederland. Als in Engeland of Amerika een godsdienstig blad een kolom *Buitenland* had, zoudt u daarin bijv. nu en dan een hartelijk, liefderijk woordje over de Gereformeerde kerken in Nederland, over de Vrije Universiteit of over de Geref. philantropie verwachten. Het zou uw liefdevol, naar de gemeenschap der heiligen smachtend, broederhart zeer doen, als over Nederland nooit iets werd aangehaald dan *Het Volk*, of een modern blaadje, of een boek van ongeloovige zijde. U zou geen prulleblaadjes, maar een blad als de *Heraut* wenschen genoemd te zien.

Is het in het belang van den lezer dat uw kolom Buitenland week aan week het onkruid dat op vreemde erve groeit, bijeen vergadert? Zou het niet interessanter zijn, als de Redactie daarin eens bijeen bracht welke bloemen ook elders Gode ter eere geuren? Wij hebben veel gehoord van Ds. Winckel over Rev. R. J. Campbell en zijn „nieuwe leer"; zou hij ons ook eens iets willen vertellen van iemand die bijna denzelfden naam draagt: Rev. G. Campbell Morgan? Wij krijgen veel over dronkenschap onder de Londensche vrouwen, krijgen wij ook eens iets over de nuchtere, en haar arbeid op allerlei practisch terrein van het Koninkrijk des Heeren?

Van harte hoop ik dat de Synode in Mei e.k. een afgevaardigde naar onze Synode in Londen zendt. Ik zal hem gaarne eens rondleiden, en hij zal kinderen Gods ontmoeten.

Hoogachtend,
Uw dw.
A. de Vlieger.

Antwoord:

Bij een der middagmalen die tijdens de Synode der Gereformeerde kerken te Groningen gehouden werden, hadden wij het genoegen te zitten naast een der afgevaardigden der Presbyterian Church of England. Ik nam de vrijmoedigheid om te vragen, hoe men in die kerk toch dacht over de werken van Dr. Watson, die onder den pseudoniem van Jan Maclaren ook bij het Nederlandsche publiek was bekend geworden, vooral door zijn veelgeprezen werk „Harten van goud". Het bleek mij, met mijn vraag aan het juiste adres te zijn, want de geachte afgevaardigde arbeidde, gelijk zijn weleerwaarde mij mededeelde, met Dr. Watson in dezelfde stad samen. Ik had de overtuiging gekregen, dat Dr. Watson, hoeveel bekoring er ook van zijn schetsen uit het leven der Schotsche Hooglanden uitging, tot wat men hier te lande „moderne predikanten" noemt, behoorde. De afgevaardigde der Presbyteriaansche kerk was echter *niet* van dit gevoelen. Hij zag in zijn ambtgenoot een arbeider in het Koninkrijk Gods, die van de religie de menschelijke zijde liet zien en minder handelde over den theologischen factor; hij hield hem voor een recht dienaar van Christus, met wien bij in hartelijke harmonie saamwerkte. Het is echter gebleken uit de verdere werken die Dr. Watson in het licht zond, dat dezen predikant in geenen deele onrecht wordt aangedaan, wanneer men hem rekent onder de modernen.

Hierdoor werden wij opnieuw bevestigd in onze meening, dat velen in Engeland geen oog hebben voor den afval van den levenden God, die zich helaas in de kerken openbaart.

Daartegen is, wij erkennen het, ons zwak woord uitgegaan. Niet tegen hetgeen in den tuin van onze buurlieden krom groeide, was ons zwak woord gericht, maar wel tegen hetgeen er als *onkruid* groeide op den akker des Heeren.

Wij ontkennen daarbij ten sterkste, dat het ons aan waardeering ontbrak van hetgeen er in Engeland en elders gedaan werd tot opbouw van het Godsrijk. Den Revival in Wales hebben wij met belangstelling gevolgd, ook de evangelisatie in Londen van Dr. Torrey en Alexander, evenals wij met bewondering vervuld waren voor den arbeid van Dr. Paton, dien wij als een held des geloofs onzen lezers hebben voorgesteld. Niet minder sympathie betoonden wij voor den arbeid van C. H. Spurgeon, al waren wij van gevoelen dat deze machtige prediker op een belangrijk punt afweek van de Gereformeerde belijdenis. Wij waardeerden hem en hadden hem lief, omdat hij met klimmende beslistheid leerde, dat er ten slotte slechts de tegenstelling zou overblijven; Calvinisme of Godloochening.

„Wij krijgen veel over dronkenschap onder de Londensche vrouwen", schrijft Dr. de Vlieger. Dit „veel" heeft bestaan in eenige regels in het „Gemengd Nieuws"! Het verschijnsel, dat in Engeland vele vrouwen ook uit den voornamen stand zich overgeven aan dronkenschap, wordt daarentegen in Engeland in de Christelijke pers druk besproken. Eenigen tijd geleden vonden we in een Christelijk orgaan in Engeland een geheele serie artikelen over „Women and drunk". Dezer dagen kwam nog in „The Christian" een stuk voor over „The Modern Moloch", waarbij wij geleid worden in Londensche drankhuizen, waar moeders met hare „babies" binnentreden, en de kleinen genoodzaakt worden om de atmosfeer, bezwangerd met damp van sterken drank, bier en tabak in te ademen. Erger nog, de kleinen worden op den grond van de herberg geplaatst, en moeten dan maar kruipen in zaagsel, dat doortrokken is met speeksel en bier. Om de kleinen zoet te houden wordt een pijpensteel uit den mond van een man genomen en, gedoopt in sterken drank, tusschen de kinderlijke lippen geduwd. Ten slotte vraagt de redactie van „The Christian" of de regeering het dan te druk heeft om een „Bill" voor te stellen, waarbij het absoluut verboden wordt dat jonge kinderen in herbergen toegelaten worden. Het kwaad blijkt dus zóó diep ingeworteld, dat men in Christelijke kringen meent dat ingrijpen van regeeringswege een gebiedende eisch is. Mochten wij er dan niet een enkel woord van zeggen, te meer daar wij er bijvoegden, dat deze toestand aldus was niettegenstaande al den ijverigen arbeid van geheel-onthouders-genootschappen? Daardoor kon dus de lezer niet den indruk krijgen, dat het kwaad in Engeland maar voortwoekerde, zonder dat het bestreden werd.

Voorts zegt Dr. de Vlieger: „Wij hebben veel gehoord van Rev. R. J. Campbell en zijn nieuwe leer", zou hij ons ook eens iets willen vertellen van iemand die bijna denzelfden naam draagt: Rev. J. Campbell Morgan".

Wij antwoorden: zeer gaarne; gelijk wij verhaalden van den Revival in Wales, de evangelisatie van Dr. Torrey en Alexander, den arbeid van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap, den arbeid van Dr. Bernardo, gelijk wij spraken van het feit dat in Londen nog de helft der bevolking ter kerk gaat, terwijl in Amsterdam slechts een tiende deel der menschen dit doet; gelijk wij mededeelden dat velen, die nog aan de autoriteit der Schrift vasthouden, zich hebben opgemaakt om de z.g. nieuwe Theologie krachtig te bestrijden. Doch wij betreuren het, dat de kerken in Engeland den strijd tegen den afval, die zich in haar boezem openbaart, niet aanbinden. Dit schijnt men helaas ook niet te mogen verwachten. In een lezing die Dr. Campbell Morgan in Westminster Chapel ongeveer een maand geleden hield over „Christ and the Scriptures", waarin deze begaafde prediker beleed dat hij den Bijbel geloofde als het onfeilbare woord van God, sprak hij: „Het zou mij verwonderen als de ure niet was aangebroken voor een nieuw verbond, dat te sluiten is door hen die gelooven dat het Woord van God gezag heeft". Al verblijden wij ons ook daarin, dat er gesproken wordt gelijk Dr. C. M. en Dr. Pierson en anderen deden, toch missen wij bij hen noode de roepstem tot de kerk des Heeren, om het pand haar toebetrouwd te bewaren. Het is alsof men in Engeland er niet zooveel voor voelt als in Nederland, dat het Zion Gods in de eerste plaats geroepen is „een pilaar en vastigheid der waarheid te zijn" (1 Tim. 3:15).

Wij schreven een en andermaal over de „nieuwe Theologie" (meer nog niet) van Rev. Campbell. Door hetgeen wij uit Engeland in handen kregen ontvingen wij den indruk, dat de toestand in Engeland als zeer ernstig wordt aangezien, zoodat zij die het goede voor het Engelsche volk zoeken, zeer bezorgd zijn. Daaraan hebben ook wij uiting gegeven.

Echter, er zijn in Engeland en elders nog vele goede dingen. Wij waardeerden het, dat bijv. in Duitschland „Gemeinschaften" gesticht worden, omdat het volk in menige kerk steenen krijgt voor brood. Uitvoerig spraken wij daarover telkens, doch konden ook omtrent Duitschland niet verhelen, dat het ons leed deed dat velen daar niet inzien, dat men door „Gemeinschaften" of gezelschappen niet verkrijgen kan, wat alleen kan worden verkregen als de kerk van Christus zich in de rechte wegen des Heeren gaat bewegen.

Hier te lande heeft Dr. A. Kuyper zich stroomen van haat op den hals gehaald, omdat Z. H. G. niet alleen de dwalingen der ethischen en van de mannen der hedendaagsche schriftcritiek heeft aangetoond, maar ook omdat hij aangestuurd heeft op reformatie der kerk en men het onder zijn leiding tot een beginsel daarvan zag komen. Wij hebben daardoor het ideaal gekoesterd, dat gelijk Nederland in de 17de eeuw tot een zegen geweest is van de volken in Europa door zijne politieke beteekenis, het in deze dagen tot een zegen kon zijn doordat de Gereformeerde Kerken tot een beginsel van reformatie mochten komen en daardoor van ons land een licht mocht uitgaan voor de kerken in de oude en nieuwe wereld. Daarom was het er ons steeds om te doen, te laten zien wat ontbrak, al konden wij ons verheugen in hetgeen op algemeen Christelijk gebied plaats had.

Tot de zinsnede waarin gezegd wordt, dat als over Nederland nooit iets werd aangehaald dan *Het Volk*, of een modern blaadje, of een boek van ongeloovige zijde, enz., wenschen wij het zwijgen te doen.

Wel wenschen wij Dr. de Vlieger toe te roepen: „zie toe". Als de man, dien hij hoogacht, Dr. Campbell Morgan, den tijd gekomen acht dat men een nieuw verbond zal aangaan met hen die op den bodem der H. Schriftuur staan, dan is het duidelijk dat hij op dit oogenblik niet met dezulken vereenigd is. Dit heeft in menigerlei opzicht veel te zeggen tot hen, die als dienaren des Woords voorgangers der gemeente zijn.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

In het boek Genesis leest men van de Philistijnen en later nog meer, als zij strijden tegen Israël in de tijden der Richteren en van Koning Saul; ook tegen David. Later echter hoort men niet meer van hen. Is dit volk ook weggevoerd, evenals de Israelieten?

W.

De Philistijnen waren uit het geslacht van Cham en hebben zich reeds vroeg in Kanaän nedergezet, waar zij het kustland bewoonden in het Zuidwesten van Palestina, en later een bond vormden van vijf groote steden, elk met een opperhoofd. Zij hadden landbouw en nijverheid, maar waren ook geduchte krijgslieden. Met Abraham leefden zij in vrede, doch toen Israël 5 eeuwen later uit Egypte trok, moest het op Gods bevel, om niet gehinderd te worden, het land der krijgshaftige Philistijnen mijden.

Toen Israël in Kanaän was gevestigd, ver-

---

1) Ik cursiveer.